Minister Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Marta Cienkowska

BM-WP.057.11.2026
Warszawa, 22 czerwca 2026 r.

Pani
Małgorzata Kidawa-Błońska
Marszałek Senatu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowna Pani Marszałek,

odpowiadając na oświadczenie złożone 21 maja 2026 r. przez senatora Kazimierza Kleinę podczas 59. posiedzenia Senatu RP, przekazane pismem nr BPS/043-59-1541-WMKDN/26, dotyczące propozycji wpisania odnalezionych obiektów podwodnych na listę wraków udostępnionych do nurkowania rekreacyjnego i technicznego oraz popularyzację morskiego dziedzictwa kulturowego polskiego wybrzeża Morza Bałtyckiego, uprzejmie proszę o przyjęcie poniższych informacji.

Wraki, czyli statki, samoloty i inne środki transportu lub ich części, które zatonęły lub osiadły na mieliźnie[1], stanowią część podwodnego dziedzictwa kulturowego. Większość z nich spełnia również definicję zabytku z ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami[2] i jako taka jest chroniona przez regulacje powyższego aktu. Zgodnie z art. 3 pkt 1 u.o.z.o.z. zabytek to nieruchomość lub rzecz ruchoma, jej części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Jednocześnie obiekty te chronione są przez zapisy Konwencji UNESCO o ochronie podwodnego dziedzictwa kulturowego, przyjętej w Paryżu w 2001 r.[3], ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską 17 sierpnia 2021 r. Konwencja ta została przyjęta przez społeczność międzynarodową w reakcji na pojawienie się coraz większych zagrożeń dla podwodnego dziedzictwa kulturowego w postaci nielegalnego nurkowania i przeszukiwania wraków, przemysłowego rybołówstwa, wydobycia ropy naftowej i gazu, instalacji rurociągów czy pogłębiania akwenów wodnych.

Do możliwości nurkowania na wrakach zastosowanie mają przepisy różnych ustaw, przede wszystkim wspomnianej już ustawy z 21 marca 1999 r. o obszarach morskich i administracji morskiej i ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, ale również ustawy z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych[4].

Według obowiązujących w Polsce regulacji nurkowanie może odbywać się wyłącznie na wrakach udostępnionych do nurkowania. Organami właściwymi w sprawach ustalania i publikowania listy wraków udostępnionych do nurkowania są urzędy morskie - UM

[1] Art. 35a pkt 2 ustawy o obszarach morskich i administracji morskiej, Dz. U. z 2024 r., poz. 1125 ze zm., dalej: u.o.m.a.m.
[2] Dz. U. z 2024 r., poz. 1292 ze zm., dalej: u.o.z.o.z
[3] Dz. U. z 2021 poz. 1302
[4] Dz. U. z 2018 r., poz. 2337, dalej: u.g.c.w.

Informacja dotycząca zasad przetwarzania danych osobowych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz praw osób, których dane są przetwarzane została zamieszczona na stronie www.gov.pl/kultura/bip w zakładce Polityka przetwarzania danych osobowych.

Identyfikator dokumentu: 2503639.11114173.10582080

+48 22 42 10 100
esp@kultura.gov.pl
www.gov.pl/kultura

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
ul. Krakowskie Przedmieście 15
00-071 Warszawa

w Gdyni, UM w Szczecinie, a także od 1 lipca 2026 r. UM w Słupsku, który wznowi swoją działalność po 6 latach przerwy. Obecnie do nurkowania bez pozwolenia udostępnionych jest 151 wraków (wymagane tylko zgłoszenie wypłynięcia kapitanatowi portu ze względów bezpieczeństwa żeglugi).

Zgodnie z procedurą wynikającą z u.o.m.a.m. możliwość nurkowania na wraku dyrektor Urzędu Morskiego uzgadnia z komendantem Morskiego Oddziału Straży Granicznej oraz wojewódzkim konserwatorem zabytków właściwym dla siedziby danego urzędu morskiego (pomorskim lub zachodniopomorskim), a także po zasięgnięciu opinii szefa Biura Hydrograficznego Marynarki Wojennej oraz dyrektora Morskiej Służby Poszukiwania i Ratownictwa. W razie chęci nurkowania na wraku, który nie znajduje się na takiej liście, urząd morski musi przeprowadzić dokładną weryfikację wraku i uruchomić odpowiednią procedurę uzgodnieniową. Mając na względzie ochronę podwodnego dziedzictwa kulturowego, WKZ uzgadnia wniosek urzędu o udostępnienie do nurkowania obiektów w przypadku, gdy:

- wrak nie stanowi zabytku w myśl u.o.z.o.z.;
- turystyka nurkowa nie będzie miała negatywnego wpływu na stan zachowania obiektu zabytkowego[5].

W przypadku braku danych na temat wraku WKZ powinien zlecić przeprowadzenie oględzin obiektu Narodowemu Muzeum Morskiemu w Gdańsku (NMM). Muzeum na podstawie powierzenia Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu z 11 czerwca 2021 r. realizuje zadania współpracy z organami administracji publicznej w sprawach ochrony zabytków, prowadzi bieżącą inwentaryzację i bazę danych obiektów podwodnego dziedzictwa kulturowego w polskich obszarach morskich oraz świadczy pomoc wojewódzkim konserwatorom zabytków w zakresie oględzin obiektów podwodnych.

Jeżeli wrak jest mogiłą wojenną, to znaczy, gdy w jego wnętrzu lub okolicach zostaną stwierdzone szczątki ludzkie, które spełniają przesłanki określone w art.1 ust.1. u.g.c.w., to podlega szczególnej ochronie na podstawie przepisów powyższej ustawy i nie jest udostępniony do nurkowania. Jest to związane z koniecznością zapewnienia szacunku i bezpieczeństwa znajdującym się na nim szczątkom, a także należącym do nich przedmiotom osobistym. Zarządzenia w sprawie zakazu nurkowania na wrakach będących mogiłami wojennymi są wydawane przez dyrektorów właściwych urzędów morskich. Wszelkie działania, które naruszają miejsce spoczynku, prowadzą także do odpowiedzialności karnej zgodnie z art. 262 Kodeksu karnego[6], art. 124 § 1 Kodeksu wykroczeń[7]. Przedmiotem ochrony ww. przepisów jest kult zmarłych i szacunek do szczątków ludzkich, czyli odpowiedzialność karna odnosi się do wszystkich kategorii miejsc pochówku, również cywilnych.

W sprawach związanych ze spoczynkiem poległych żołnierzy wojsk obcych i ofiar niebędących pochodzenia polskiego Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego działa zgodnie z umowami bilateralnymi na podstawie przyznanych kompetencji w sprawie wykonywania umów międzynarodowych określonych w ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach[8]. Odnosząc się do ochrony wraków będących mogiłami wojennymi: *SS Steuben, MS Goya, MS Wilhelm Gustloff, SS Karlsruhe*, należy zauważyć, że położone są one w strefie przyległej i wyłącznej strefie ekonomicznej RP, gdzie Polska ma ograniczoną jurysdykcję.

[5] analiza na podstawie dostępnej dokumentacji, danych archiwalnych i źródeł historycznych

[6] Dz. U. z 2025 r., poz. 383 ze zm.

[7] Dz. U. z 2025 r., poz. 734 ze zm.

[8] Dz. U. z 2022 r. poz. 385

W związku z tym zasadnym byłoby zawarcie odpowiednich umów międzynarodowych w celu doprecyzowania i rozszerzenia dotychczasowej ochrony tych obiektów.

Wspomniana w oświadczeniu senatora Kazimierza Kleiny lista odnalezionych obiektów podwodnych, które powinny zostać wpisane na listę wraków udostępnionych do nurkowania, została skierowana przez przedstawicieli środowiska nurkowego do Urzędu Morskiego w Gdyni. Podlega ona obecnie, zgodnie z opisaną wyżej procedurą, wszechstronnej analizie. Na podstawie porozumienia, zawartego w 2005 r. pomiędzy Wojewodą Pomorskim a dyrektorem Centralnego Muzeum Morskiego[9], uzgadnianie w imieniu Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków pozwoleń na nurkowanie należy do zadań dyrektora NMM. Do chwili obecnej dyrektor Urzędu Morskiego w Gdyni nie przesłał do NMM wniosku o uzgodnienie pozwolenia na płetwonurkowanie na wspomnianych obiektach.

Wszystkie z wymienionych na powyższej liście wraków muszą zostać dokładnie zidentyfikowane i opisane, ich status musi zostać zweryfikowany, a dokumentacja uzupełniona. Automatyczne udostępnianie wraków do nurkowania mogłoby się wiązać z zagrożeniem dla życia nurków czy zniszczeniem obiektów zabytkowych, a także z konsekwencjami dyplomatycznymi w przypadku wraków będących własnością innych państw. Wśród wskazanych obiektów znajduje się wrak parowca Solstad III ex. ILSE, wrak okrętu podwodnego U-649 oraz wrak nieznanego parowca z ładunkiem cegieł, których odkrycia nie przekazano jeszcze do NMM. W związku z brakiem dokumentacji do wspomnianych obiektów 10 czerwca 2026 r. NMM wystąpiło do Urzędu Morskiego w Gdyni o udostępnienie zgłoszeń odkryć wzmiankowanych obiektów oraz posiadanej dokumentacji hydroakustycznej. Kolejnych 11 obiektów o potencjalnej wartości zabytkowej jest w trakcie weryfikacji i wykonywania dokumentacji. Wrak samolotu Junkers-88, ze względu na znaną historię i miejsce spoczynku strzelca, stanowi grób wojenny. Obecnie można stwierdzić, że z przekazanej listy jedynie 10 obiektów nie posiada wartości zabytkowej i mogłoby być udostępnione do płetwonurkowania.

9 czerwca 2026 r. w Senacie odbyło się posiedzenie Morskiego Zespołu Parlamentarnego dotyczące regulacji zasad nurkowania, w którym uczestniczyli członkowie Zespołu, przedstawiciele środowiska nurkowego, Ministerstwa Infrastruktury[10], Urzędów Morskich, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego[11], Narodowego Muzeum Morskiego, a także dyrektor Muzeum Oręża Polskiego w Kołobrzegu[12] oraz dyrektor Muzeum Nurkowania w Warszawie[13]. Dyskutowano o obecnych i postulowanych przepisach dotyczących możliwości nurkowania na wrakach, opisywano prowadzone prace nad doprecyzowaniem istniejących procedur, a także analizowano wybrane rozwiązania zagraniczne. Przedstawiciele UM w Gdyni zapowiedzieli aktualizację wykazu udostępnionych wraków i sygnalizowali konieczność uzgadniania dostępu z operatorami farm wiatrowych i inwestorami na morzu.

Przedstawiciele instytucji konserwatorskich i administracji morskiej deklarowali chęć współpracy ze środowiskiem nurkowym, z zapewnieniem jednak pełnego poszanowania dla obiektów podwodnych. UM w Szczecinie wspomniał o utworzeniu poligonu dla turystyki podwodnej w Zatoce Szczecińskiej, a NMM zapowiedziało otwarcie w 2027 r. w Zatoce

[9] Obecnie Narodowe Muzeum Morskie

[10] Departament Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej.

[11] Min. Bożena Żelazowska, Departament Dziedzictwa Kulturowego Za Granicą i Miejsc Pamięci, Departament Ochrony Zabytków.

[12] Pan Aleksander Ostasz

[13] Pani Karina Kowalska

Gdańskiej skansenu z wrakami udostępnionymi do nurkowania bez pozwoleń. Przedstawiciele środowiska nurkowego zadeklarowali przygotowanie zarysu przepisów, które łączyłyby polskie uregulowania z modelem obowiązującym w Szwecji i na Malcie. Rozważano także możliwość wprowadzenia instytucji społecznego opiekuna zabytków, który mógłby pełnić rolę opiekuna wybranych zabytków morskich, łączącego funkcję przewodnika podwodnego i edukatora, a jednocześnie składającego raporty na temat stanu zachowania wraków, co wspomogłoby system ochrony.

Wiele z omawianych na powyższym spotkaniu rozwiązań wymaga dalszego doprecyzowania, uzgodnienia między zainteresowanymi i w końcu wprowadzenia odpowiednich zmian na poziomie ustawowym. Mam nadzieję, że dzięki dalszej współpracy i zaangażowaniu wszystkich stron, w duchu poszanowania dla obiektów dziedzictwa kulturowego, uda się wspólnie wypracować regulacje, które wyjdą naprzeciw oczekiwaniom zarówno środowiska nurkowego, jak i administracji morskiej i organów konserwatorskich.

Z poważaniem

z up. Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Sekretarz Stanu

Maciej Wróbel
/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/